

Gek op grenzen

Tussen mystiek en manie

Paul van Hooff, oktober 2016

Vooraf

Mensen raken in verwarring wanneer God hen ten diepste aanraakt en hun leven op zijn kop zet. Ze vragen zich af of ze gek zijn geworden. Ze zwijgen en trekken zich terug, want ze beseffen een taal te spreken die door niemand begrepen wordt.¹

Eind 1991 raak ik ernstig teleurgesteld in mijn werkgever, de Interkerkelijke Coördinatie Commissie Ontwikkelingsprojecten (ICCO). Onder leiding van de medio 1988 aangetreden directeur, ondervind ik niet alleen steeds meer wrijving tussen de beleden (christelijke) waarden en omgangsvormen (zowel binnen de organisatie als in het buitenlandwerk). Ook de nieuwe koers - meer aandacht voor projecten in ontwikkelingslanden, minder bewustwordingswerk in Nederland - voelt ongemakkelijk. In december 1991 volgt de druppel die de emmer doet overlopen. Onder grote werkdruk weiger ik een opdracht die me slapeloze nachten bezorgt en meld me ziek. Vastberaden componeer ik thuis een lange brief aan de directeur, waarin ik mijn frustratie uit. Niet lang daarna krijg ik bezoek van het hoofd personeelszaken. Niet uit empathie, maar om mij ervan te doordringen dat mijn brief van tafel moet. Ik kan daar niet in meegaan. Die brief ben ik. Inmiddels is dus sprake van een patstelling. In mijn eenzaamheid van dat moment beleef ik daags na mijn actie een reeks gewaarwordingen, waarvan de verschijning van mijn oud-directeur - een vurig pleitbezorger van gerechtigheid en barmhartigheid - de meeste impact heeft.

De gewaarwordingen zijn zo intens en betekenisvol, dat ik ze met anderen wil delen. Moet delen. Hoe dat geloofwaardig te doen, maakt me echter terughoudend. Ik vind mijn gewaarwordingen zo privé en ontastbaar, dat ik verwacht niet begrepen te worden. Mijn mond loopt echter over van mijn overvolle hart. Hyperactief, ongeremd en dwangmatig doe ik vrijmoedig mijn verhaal. Tot gebeurt waar ik al bang voor was. Zowel de inhoud als mijn gedrag maken mijn omgeving argwanend. Mijn gedrag wordt 'gek' gevonden en ik beland eind 1992 zwaar depressief in een psychiatrisch ziekenhuis. Daar wordt mijn gemoedstoestand gelabeld als 'manisch-depressief'² en mijn gewaarwordingen als 'psychotisch'.³ Psychotherapie in combinatie met het medicijn Lithium helpen mij om de balans gaandeweg te hervinden en de draad van mijn leven weer op te pakken. Wat blijft is mijn gevoel niet serieus te zijn genomen. De etiketten 'manisch-depressief' en 'psychotisch' voelen als uitsluiting en een vrijbrief om aan mijn gewaarwordingen voorbij te gaan. Twintig jaar later raak ik als gevolg van een noodgedwongen overstap op een ander medicijn in een vergelijkbare gemoedstoestand. De gewaarwordingen die ik daarin beleef, verdiepen die van begin 1992.

Om recht te doen aan mijn gewaarwordingen schrijf ik een literaire autobiografie die eind 2012 onder de titel 'De Ornitholoog. Opstanding van een paradijsvogel' als E-

1 Zie: website KRO/NCRV/Inspiratie/ Mystiek
2 <https://www.dokterdokter.nl/aandoening/bipolaire-stoornis/>
3 Een psychose is een toestand waarbij iemands contact met de werkelijkheid ernstig verstoord is. Mensen in een psychose leven in hun eigen werkelijkheid (<http://www.psychischegezondheid.nl/psychose>).

book verschijnt. Omdat de daarin opgetekende gewaarwordingen alleen voor zeer vasthoudende lezers begrijpelijk zijn, is er nu dit boekje. 'Gek op grenzen. Tussen mystiek en manie' vat de in 'De Ornitholoog' beschreven gewaarwordingen samen, ontdoet ze van hun literaire franje en duidt ze. Mijn doel daarbij is meerledig: recht doen aan mijn gewaarwordingen door ze te delen met iedereen die daar open voor staat, aannemelijk maken dat een mystieke ervaring kán leiden tot een manie maar daar niet mee verward mag worden, mystieke ervaringen door middel van constructieve verbindende gespreksvoering ook binnen de GGz bespreekbaar maken, mensen met vergelijkbare gewaarwordingen een hart onder de riem steken bij hun pogingen hun ervaringskennis te delen en bevorderen dat onze kennis van de werkelijkheid deze ervaringen niet moet uitsluiten maar juist moet insluiten. De werkelijkheid is immers groter dan onze gestuurde waarneming. Ze omvat ook de waarneming die ons overkomt. Ik wens u een bijzondere leeservaring.

Paul van Hooff

Waarnemen en gewaarworden: een wereld van verschil

Ken je grenzen. Neem jezelf in acht. Luister naar je lichaam. Op uiteenlopende manieren worden we er in het dagelijks leven op gewezen dat je risico's loopt als je je eigen grenzen niet in acht neemt. Tegelijkertijd bevinden we ons regelmatig in omstandigheden, waarin onze grenzen worden beproefd en opgerekt. Vooral binnen 'ziellose' organisaties⁴ die ten koste van mensen efficiency nastreven wordt luisteren naar je lichaam al snel een opgave, waar leidinggevenden weinig boodschap aan hebben. Het werk moet gewoon gedaan en het is vooral aan jezelf om in balans te blijven.

Balanceren op grenzen is onlosmakelijk met het leven verbonden en behalve een risico ook een deugd. Grensverleggend bezig zijn betekent immers ook: ont-dekken (letterlijk: ontdoen van bedekking). We staan er niet vaak bij stil, maar voor alle ontdekkingen geldt dat wordt waargenomen wat eigenlijk al is. Zo ontdekte Alexander Fleming dat een bepaalde schimmel een bacteriedodende stof afscheidde, die hij penicilline noemde. Penicilline was er dus al vóór Fleming de stof zo noemde.

Ook gewaarwordingen zijn ontdekkingen. Het verschil met waarnemingen is echter cruciaal, zeker in de context van dit boekje. Waarnemingen zijn namelijk een bewuste keuze (je *neemt* waar), terwijl gewaarwordingen onbewust je aandacht trekken: je *krijgt* ze. De geest is immers overgeleverd aan de werking van de zintuigen, die nu eenmaal altijd open staan voor indrukken. Door middel van de hersenen worden die indrukken weer doorgegeven aan de ziel, waar de geest de indrukken wel móet waarnemen. Zeker als het een krachtige indruk betreft, zoals harde geluiden of pijn. Een bepaald onderwerp trekt dus de aandacht van de geest, of de geest dat nou wil of niet. Een 'open' geest filtert indrukken niet of nauwelijks en kan een 'overstijgende' werkelijkheid waarnemen die nog veel werkelijker is dan de tastbare werkelijkheid.⁵ Die uiteindelijke werkelijkheid kan zoveel gewaarwordingen opleveren dat degene die ze 'ondergaat' zich naar die werkelijkheid gaat gedragen. Gedrag dat vaak niet meer klopt met het gedrag dat we gewend zijn. De persoon in kwestie is of doet gek, zeggen we dan.

Gewaarwordingen die zich alleen aan jou voordoen, zijn niet per se minder waar. Dat geldt in het bijzonder voor mystieke gewaarwordingen, het onderwerp van dit boekje. Bij mystieke ervaringen gaat het om ervaringskennis die normale gewaarwordingen als geur of smaak te boven gaat. Veel mensen, zoals ik, hebben zo'n ervaring met 'het sublieme' gehad. Altijd gaat het om een overweldigende, niet te bevatten gebeurtenis die zich moeilijk onder woorden laat brengen. Door deze ervaringskennis te vergelijken en te verfijnen hebben mystici uit alle culturen en religies vergelijkbare belevingen en processen opgetekend en het bestaan van een universeel mystiek

4 Het begrip 'ziellose organisatie' ontleen ik aan het boek 'Reinventing organizations' van Frederique Laloux.

5 Zie: website KRO/NCRV/Inspiratie/Mystiek

proces blootgelegd. Anders dan in de reguliere wetenschap, die zich beperkt tot werkbare modellen van de tastbare werkelijkheid, gaat deze wetenschap dus over waar of onwaar in het waargenomen bovennatuurlijke. De mystieke ervaringen die binnen dit domein zijn opgetekend, kunnen dus wel degelijk als geldig of echt worden ervaren. Dat verklaart ook meteen waarom deze ervaringen soms ingrijpende gevolgen kunnen hebben voor iemands levensloop. Een bekend voorbeeld is Franciscus van Assisi, die zich in 1205 in een visioen in het kerkje van San Damiano aangesproken voelde door de daar afgebeelde Gekruisigde. De woorden 'Franciscus, ga en herstel mijn huis' hadden blijkbaar zoveel overtuigingskracht dat hij zich als terugtrok in eenzaamheid en zijn leven wijdde aan de melaatsen, het herstellen van kerkjes en aan het gebed. In het Nieuwe Testament geeft Jezus juist dit soort bovennatuurlijke ervaringen ruim baan als Hij zijn volgeling Thomas in reactie op zijn ongeloof in Jezus' opstanding berispt met de woorden 'Zalig zij die niet zien en toch geloven' (Joh. 20: 24-29).

De gewaarwordingen, waar ik later dieper op inga, zijn voor mij niet 'zomaar' uit de lucht komen vallen. Zeker mijn eerste gewaarwording - een verschijning - voelde als *gegeven*. Als een gave die volgde op een jarenlange, bijna gestrande zoektocht naar zingeving. Als de dag van gisteren herinner ik me dat dat geschenk in mijn eenzaamheid van dat moment gepaard ging met de woorden van Psalm 118: 'Ik was gevangen en riep: God. En Hij heeft mij geantwoord'.⁶ Niet dat ik wanhopig om 'God' riep of me als me als een mysticus innig met 'Hem' verbonden voelde, maar ik hunkerde in mijn gemoedstoestand van dat moment wel naar 'draagkracht'. Naar vertrouwen die mensen in mijn naaste omgeving niet meer konden of wilden opbrengen. Ik vertrouwde, zonder te weten waarop.

Die mij droeg op adelaarsvleugels
die mij hebt geworpen in de ruimte;
en als ik krijsend neerviel
mij ondervangen met uw wieken
en weer opgegooid
totdat ik vliegen kon
op eigen kracht
op eigen kracht.

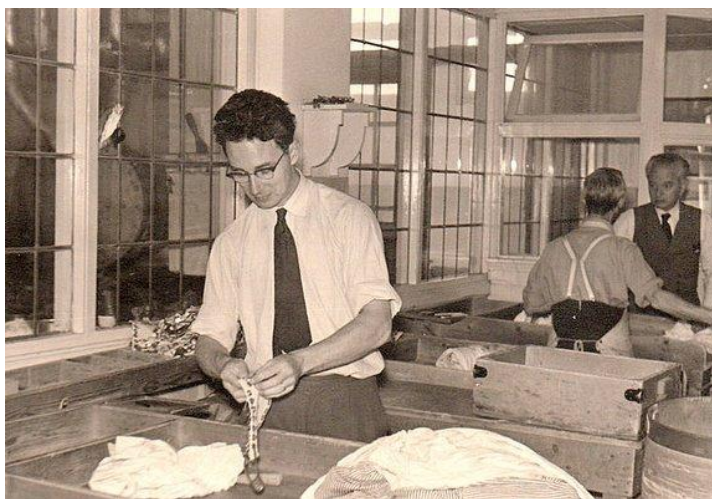
Hoe ik werd wie ik ben: mijn leven in vogelvlucht

Bij toeval geboren in een rooms-katholiek gezin in het 'rijke' Westen ben ik er al vroeg van doordrongen dat het ook anders had kunnen lopen. 'God' bestaat niet voor mij of het moet een cocktail zijn van de voorgevormde godsbeelden die ik in de loop der jaren meekrijg. Wekelijks op zondag bezoek ik de kerk waar ik als speels en afgeleid jongetje meer op de entourage let dan op het gesproken of gezongen woord.

De teksten en de liederen – vaak in Latijn – zijn voor mij onbegrijpelijk, niet voor mijn oren bestemd zo lijkt het. Tot de jaren van verstand gekomen, neem ik op 15 mei 1966, ruim een week voor mijn achtste verjaardag, deel aan de Eerste Heilige Communie. Die dag wordt voor mij geen feest. Ik voel me ziek en misselijk en zie op het moment dat ik mijn eerste hostie krijg aangereikt een grote spin op de rand van de knielbank. Ook na mijn Eerste Heilige Communie blijft 'God' ongewis. Meer dan een *gegeven*, zie ik 'Hem' als een *mogelijkheid* die ik niet op voorhand wil uitsluiten. Dat heeft zeker ook te maken met de stelligheid waarmee Jezus over 'Hem' spreekt. Toch kan die stelligheid mij niet overtuigen. Ik geloof niet in een onzichtbare 'God', wel in de zichtbare mens Jezus Christus waarin ik me kan verplaatsen. Zijn inlevingsvermogen en rechtsgevoel spreken mij aan.

Mijn zoektocht naar zin krijgt een impuls als mijn ouders eind jaren '60 afstand nemen van de traditionele Rooms-Katholieke kerk en zich aansluiten bij een Liturgische Werkgroep. Hun enthousiasme werkt zo aanstekelijk dat mijn oudste zus en ik al snel in hun voetspoor treden. Aanvankelijk betekent dat meezingen in het koor, later ook diensten voorbereiden. Me verstaan in mensen die maatschappelijk buiten de boot vallen, wordt intussen steeds meer mijn levensmotto. Ik wil begrijpen waarom de wereld zo onrechtvaardig is en ga Jezus steeds meer zien als strijder tegen onrecht. Acht jaar maak ik deel uit van een denkgroep, die maatschappijkritische vieringen voorbereidt.

In 1976 meld ik me aan bij de lerarenopleiding d' Witte Lelie in Amsterdam. Christelijke waarden als gerechtigheid en barmhartigheid krijgen steeds meer politieke lading en zijn niet langer het exclusieve domein van thuis en kerk. Mijn vader, afkomstig uit een ondernemersgezin, wil niet toegeven aan mijn in zijn ogen 'linkse' sympathieën. Mijn moeder gaat wel met mij in gesprek. Gesprekken die meer dan eens leiden tot verhitte discussies. Uiteindelijk ontstaat een situatie, waarin ik omwille van de sfeer niet meer over mijn sympathieën durf te praten.

Mijn vader, zijn vader

Geleidelijk krijg ik steeds meer moeite met de ogenschijnlijke onverschilligheid waarmee onze wereld van schrijnende verschillen voor lief wordt genomen. Begin 1980, de lerarenopleiding heb ik vroegtijdig kunnen beëindigen, maak ik een reis door het Verre Oosten (Pakistan, India, Sri Lanka en Nepal).

India. Uitzicht op de Himalaya

Een ingrijpende bewustzijnsverruiming volgt. Zo ervaar ik bijvoorbeeld dat 'God' in verschillende culturen verschillende gedaanten aanneemt, zonder in essentie te verschillen. Overigens maakt de ervaring van armoede als onrecht zoveel in mij los, dat ik besluit om me bij terugkomst in Nederland nadrukkelijk voor gerechtigheid in te zetten. Ik word actief lid van het Interkerkelijk Vredesberaad (IKV) en Amnesty International.

Gebukt onder wereldleed, een te hoog gegrepen studie taalkunde en een tandheelkundige ingreep in het verschiets, raak ik 1982 in paniek en blijf slapeloos. Op 31 december 1982 laat ik me opnemen in psychiatrisch ziekenhuis Vogelenzang in Bennebroek, mijn woonplaats. Verpleegkundigen confronteer ik dag en nacht met kwesties, die mijn bijvak filosofie in mij hebben losgemaakt. Met name de filosofie van Friedrich Nietzsche zet mij aan tot voortdurend nieuwe gedachten, die ik volgens mijn verpleegkundigen maar het voordeel van de twijfel moet geven. Ruim drie maanden na mijn opname zoek ik contact met het Interkerkelijk Vormingswerk Ontwikkelingssamenwerking (IKVOS) in de hoop daar mijn vervangende dienstplicht te mogen vervullen. Ik word aangenomen en kom onder hetzelfde dak te werken waar het Interkerkelijk Vredesberaad (IKV) zijn eerste grote demonstratie tegen kernwapens voorbereidt. Na mijn vervangende dienstplicht verander ik van studierichting en ga in Leiden taalbeheersing studeren. Tijdens deze studie solliciteer ik op een functie die nog beter aansluit bij wie ik wil zijn: publiciteitsmedewerker bij ICCO, een protestant-christelijke ontwikkelingsorganisatie. Tijdens het sollicitatiegesprek blijkt de algemeen directeur in mij de ideale kandidaat te zien om buitenlandwerk (projecten) en binnenlandwerk (bewustwording) met elkaar te verbinden. Ik word aangenomen. Op 1 april 1988 komen de algemeen directeur en vijf andere Nederlanders om het leven bij een sneeuwlawine in de Zwitserse Alpen.

Eind 1991 raakt ik verstrikt in het vele werk en de niet alleen in mijn beleving onchristelijke cultuur. Een lange brief aan de directeur, waarin ik mijn ongenoegen uit, wordt mij noodlottig. De brief moet van tafel als voorwaarde voor een gesprek met mijn direct leidinggevende. Ik kan niet, zie de brief als een niet te verloochenen deel van mezelf, word overspannen en raak in de ban van gewaarwordingen. Begin februari 1992 word ik ontslagen en eind dat jaar opnieuw opgenomen in een psychiatrisch ziekenhuis. Diagnose: manisch-depressief. Mijn gewaarwordingen worden vanaf dat moment officieel bestempeld als ziekelijk, psychotisch.

Na mijn opname besluit ik mijn hart te blijven volgen en krijg de kans om op vrijwillige basis aan de slag te gaan bij Vluchtelingenwerk Zeist, op een steenworp afstand van ICCO. Ik werk daar amper een jaar als het hoofd communicatie van de gemeente Zeist mij vraagt om een zieke collega van zijn afdeling tijdelijk te vervangen. Ik ga op zijn aanbod in, al voelt het een beetje als verraad aan de zaak waar mijn hart écht ligt: de ontwikkelingssamenwerking.

De gemeente Zeist vormt de opmaat naar nog twee betrekkingen bij overheidsorganisaties: het Bestuur Regio Utrecht en de gemeente Hilversum. In 2004 krijg ik een ernstig auto-ongeluk. Twee weken verblijf ik op de Intensive Care en heb een 'bijna dood ervaring'. Gelukkig heb ik geen hersenletsel en kan ik na een aantal maanden revalidatie mijn werk weer oppakken.

Medio 2012. Lithium, het medicijn dat mij ruim twintig jaar behoedde voor een bipolaire stoornis, vermindert mijn nierfunctie. Het alternatief, Depakine, wordt ingeregeld, maar kan niet voorkomen dat ik verhoogd prikkelbaar ben en minder behoefte heb aan slaap. Opnieuw houden gewaarwordingen me in een aangename 'flow', waarin het verhaal dat in 1992 begon wordt voltooid. Ontwaakt uit mijn gemoedstoestand beland ik opnieuw in een zware depressie, die ongeveer een jaar duurt. Als ik in 2013 terugkeer bij de gemeente Hilversum is een grote reorganisatie aanstaande. Op 1 januari 2016 word ik ontslagen. Het jaar 2016 staat in het teken van netwerken en solliciteren. Daarnaast werk ik aan 'Gek op grenzen. Tussen mystiek en manie'.

Mijn gewaarwordingen: 1992

Mijn eerste gewaarwordingen, die ik pas later als 'mystiek' ga begrijpen, dateren van begin 1992. Aanleiding is een arbeidsconflict met mijn werkgever, de Interkerkelijke Coördinatie Commissie Ontwikkelingsprojecten (ICCO). Eind 1991 raak ik ernstig teleurgesteld in deze organisatie, waar ik inmiddels ruim vijf jaar werk. Onder leiding van de nieuwe directeur ondervind ik niet alleen steeds meer wrijving tussen de beleden (christelijke) waarden en omgangsvormen, ook de nieuwe koers – meer projecten, minder bewustwordingswerk in Nederland – voelt ongemakkelijk. In december 1991 volgt de druppel die de emmer doet overlopen. Onder grote

werkdruk weiger ik een opdracht die me slapeloze nachten bezorgt en trek me terug. Vastberaden componeer ik thuis een lange brief aan de algemeen directeur, waarin mijn onvrede uit. In mijn eenzaamheid van dat moment krijg ik in het nieuwe jaar telkens rond 04.00 de volgende verlossende gewaarwordingen:

1 januari. *In een paginagrote advertentie in de krant worden alle mensen opgeroepen om hun talenten in te zetten. In ruil daarvoor mogen ze in alle vrijheid zinvol werk doen.*

2 januari. *Een hevige kou overvalt me. In een zee van vuurwerk verschijnt een mens. Ik herken daarin de voormalig ICCO-directeur, in 1988 omgekomen bij een sneeuwlawine in de Zwitserse Alpen. Hij komt voorbij als een steekvlam in mijn nacht.*⁷

De oud-directeur, een uitgesproken voorstander van bewustwording in Nederland, maakte in 1986 deel uit van de commissie die mijn sollicitatie naar de functie van medewerker publiciteit moest beoordelen. Vanwege mijn door zelfstudie verkregen kennis en ervaring als medewerker in een vergelijkbare functie bij een andere ontwikkelingsorganisatie, zag hij me graag bij ICCO werken. Als ik het naar aanleiding van zijn overlijden gepubliceerde boek erop nasla, kom ik tot de ontdekking wat ik me nooit had gerealiseerd: dat hij is omgekomen op Goede Vrijdag, de dag waarop christenen de kruisiging en dood van Jezus herdenken.⁸ Goede Vrijdag, begraven onder een sneeuwlawine en daaruit opgestaan, barmhartigheid en gerechtigheid: ik ervaar de verschijning van de oud-directeur als opstanding en bemoediging.

3 januari. *In mijn hoofd heeft de Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens plaats gemaakt voor een Universeel Stappenplan voor de Rechten van de Mens.*

7

Vgl. 'Gij zijt voorbijgegaan' (gezang 491).

8

'Gerechtigheid en barmhartigheid. Mogelijkheden en grenzen van ontwikkelingssamenwerking.' Redactie: Jan van Butselaar en Bob Goudzwaard. Kok Kampen, 1989.

Instemmen met een stap betekent automatisch en onomkeerbaar één stap hoger op de trede. De stappen:

- *Veel mensen zijn niet vrij (eens/oneens).*
- *Een mens moet vrij zijn om tot zijn recht te komen (eens/oneens).*
- *Die vrijheid moet worden geregeld in een Individuele Verklaring (eens/oneens).*
- *Die Verklaring luidt dat alleen een vrij mens tot zijn recht komt (eens/oneens).*
- *Die Individuele Verklaring is tegelijkertijd Universele Verklaring (eens/oneens)*

4 januari. Een onzichtbare kracht dwingt me op te staan en naar de woonkamer te gaan. Tevergeefs ik weerstand. Eenmaal in de woonkamer 'verleidt' de kracht me om de Bijbel open te slaan. Ik doe dat en belandt in het hoofdstuk Openbaring. Ik lees en beland in een wereld van visioenen, beelden, getallen en zinspelingen die mij vertrouwd is.

5 januari. Gebukt onder een kruis sleep ik mezelf door de gangen van het ICCO-gebouw. Sterker dan mijn lichamelijke aftakeling voel ik mijn geestelijke pijn. Mijn kruis staat voor eenzaamheid, ontkenning, miskennen. Maar liever dát dan mezelf verloochenen. Op het moment van mijn gewaarwording krijg ik ineens last van brandend maagzuur: het 'edik' of wijnazijn dat Jezus aan het kruis kreeg toegediend.⁹ "God mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten", denk ik nog. Dan, eenmaal 'van God los' voel ik mij in een leeg graf.

De hierboven beschreven gewaarwordingen zetten mijn wereld begin 1992 totaal op zijn kop. Niet ik schep mijn werkelijkheid, de werkelijkheid (her)schept mij. Jezus Christus neemt me volledig in beslag. Alsof ik drieëndertig jaar na mijn geboorte (27 mei 1958) in Hem herboren ben. Als ik voel dat ik de doopnamen van mijn vader, moeder en grootvader moet achterhalen, is mijn verbazing compleet: Josephus, Maria en Jacobus, achtereenvolgens de namen van Jezus' vader, moeder en grootvader. Maar het houdt nog niet op. In mijn verwarring wordt mijn aandacht begin 1992 ineens getrokken door een vrachtwagen die mijn kant op komt rijden. 'Van de geest' lees ik levensgroot op de zijkant.

Ik sta voor de keus: doorgaan met mijn verzet of vleugellam naar ICCO terugkeren. Kiezen voor leven of dood, voor geluk of ongeluk. Een artikel in dagblad Trouw verleidt me om door te gaan op de ingeslagen, smalle weg. Scheidend ICCO-voorzitter en econoom Bob Goudzwaard bekritiseert daarin de manier waarop ICCO ontwikkelingssamenwerking bedrijft: met veel nadruk op projecten in ontwikkelingslanden en weinig op bewustwording in Nederland. Zijn kritiek, ook geadresseerd aan ICCO, is me uit het hart gegrepen. Me volledig bewust van de

⁹ Vroeger zagen artsen veel mensen in hun praktijk met last van stress én last van maagzuur of maagzweren. Ze waren daarom overtuigd van een verband tussen die twee. Toen ze echter werd ontdekt dat bij vrijwel alle patiënten met maagzweren ook een infectie met de bacterie *Helicobacter pylori* hebben, kreeg de relatie tussen stress en maagzweren nauwelijks nog aandacht. (zie: Natuurgeneeskunde-praktijk.nl 2003 - 2016, hoofdstuk 'Brandend maagzuur').

mogelijke consequenties van mijn voornemen en gedragen door mijn gewaarwordingen, schrijf ik een ingezonden brief. Daarin bepleit ik het belang van samenwerking, zowel tussen als binnen de in ICCO vertegenwoordigde organisaties.

In het ICCO ontbreekt gezamenlijke visie

“Eerlijk verlies ik langzaam wel het vertrouwen dat wij in het Westen ooit nog goed leren handelen”, zei Bob Goudzwaard, econoom en tot voor kort voorzitter van de Nederlandse ontwikkelingsorganisatie ICCO in Trouw (18 januari). Dat de hoogleraar de moed desondanks niet opgeeft en wil blijven proberen “de schildpadden in de wereld sneller te laten lopen” was in het licht van deze uitspraak opmerkelijk. De vraag die niet aan de orde kwam is waarom Goudzwaard er als voorzitter van ICCO onvoldoende in geslaagd is deze organisatie meer in beweging te zetten. Je hoeft, zoals ik, geen medewerker publiciteit bij ICCO te zijn om iets van het gevoel van de voorzitter te kunnen begrijpen. Het is immers bekend dat Goudzwaard moest opereren in een bestuur, waarin zo’n beetje heel protestant-christelijk Nederland is vertegenwoordigd: van het Nederlands Christelijk Werkgeversverbond (NCW) tot en met het Christelijk Nederlands Vakverbond (CNV). Wat aanvankelijk bedoeld was als harmoniemodel, bleek gaandeweg een conflictmodel. En hoe kon het ook anders: in een bestuur waarin zoveel eigenbelangen (visies) vertegenwoordigd zijn, kon de schijn van harmonie de werkelijkheid niet verhullen. Hoe uiteenlopend die visies kunnen zijn, blijkt alleen al uit de wijze waarop in NCW-kringen wordt gedacht over Goudzwaards ‘economie van het genoegd’.

Of een organisatie als ICCO toekomst heeft is een vraag die met recht kan worden gesteld en ook wordt gesteld binnen de Derde Wereldbeweging. Het ontbreken van één gemeenschappelijke visie doet zich namelijk in de volle breedte voor. Pogingen om samen te werken worden veelal gefrustreerd omdat niet alleen tussen de verschillende organisaties maar ook daarbinnen zeer uiteenlopende visies bestaan die men om financieel-technische, organisatorische of ideologische redenen niet wil prijsgeven. De nadruk ligt nog te vaak op de ‘wereld van verschil’ in plaats van de ‘wereld van overeenkomst’. Echte samenwerking wordt pas mogelijk als zij die deze samenwerking wensen ook ten volle bereid zijn hun eigen belangen in te ruilen voor dat gemeenschappelijke belang: werken aan een wereld waarin mensen tot hun recht komen.

(Dagblad Trouw. Podiumpagina, 1 februari 1992)

Op zaterdag 1 februari 1992 plaatst Trouw een (ingekorte) versie van mijn brief. Direct de maandag daarop roept de algemeen directeur me op het matje. Gesteund door het algemeen bestuur van ICCO ontslaat hij me op staande voet. Gedragen door mijn gewaarwordingen hoor ik zijn boodschap blijmoedig aan. Op zijn beschuldiging dat ik “de vuile buiten heb gehangen”, reageer ik onmiddellijk: Ik heb

de buitenwereld alleen maar laten zien hoe de wasmachine werkt. De directeur kan mijn spitsvondigheid niet waarderen.

Direct na publicatie van mijn brief in Trouw stuurt de redactie mij reactie, waarin een inwoner van Zeist duidelijk maakt dat mijn artikel hem “getroffen” heeft. “De door u genoemde ambivalentie (“wereld van verschil”) is helaas kenmerkend, zowel binnen de ICCO-gelederen als op hert gebied waar ICCO, Cebemo, Novib en Hivos behoorden samen te werken”. Voor de goede verstaander: de Zeistenaar woont op de *Harmonielaan*.

Omdat mijn gewaarwordingen leiden tot reflectie op mijn eigen leven, besluit ik ze in de vorm van een autobiografie op te schrijven. Inmiddels raak ik steeds meer geard en dringt de schade die ik heb aangericht geleidelijk tot me door: ik heb mijn vrouw in de laatste weken van haar zwangerschap aan haar lot overgelaten en de geboorte van onze dochter niet bewust meegemaakt, ben ontslagen op mijn werk en word niet meer serieus genomen door mijn omgeving. Mijn overmatige vreugde, hyperactiviteit en ongeremdheid maken geleidelijk plaats voor extreme zwaarmoedigheid en zelfmoordgedachten. Eind november 1992 word ik opgenomen in een psychiatrisch ziekenhuis. Diagnose: manisch-depressief.

In de gemoedstoestand voel ik me innig verbonden met Friedrich Nietzsche (1844-1900), de filosoof die verwachtte na zijn dood geboren te worden. Ik herinner me in zijn autobiografie *Ecce Homo* ('Hoe iemand wordt wie hij is') zijn zelfportret voorzien van een doornenkroon te hebben gezien. Het leven van Nietzsche, zo weet ik, is een moeizame zoektocht geweest naar waarheid, naar nieuwe waarden. Een zoektocht die hij vaak onbegrepen en in grote eenzaamheid aflegde. In *Ecce Homo* dringt Nietzsche erop aan zijn lijden niet als nobel te zien, maar als verwacht resultaat van diepgaand onderzoek naar de diepste diepten van menselijk zelfbedrog. Op die zoektocht balanceerde hij op het randje van waanzin. Gek op grenzen. Ik voel mij met hem verwant.

Waar het visioen ontbreekt, verwildert het volk¹⁰

Medio 1995 lees ik het boekje 'Waar het visioen ontbreekt, verwildert het volk' van de Duitse theologe Dorothee Sölle. De schrijfster, internationaal bekend vanwege haar politieke theologie, gaat onder meer in op de verwerking van het Duitse oorlogsverleden, de milieuproblematiek en de bewapening. Sölle werkt in dienst van het visioen van een betere wereld. De titel van het boekje blijft me vanwege mijn gewaarwordingen en betrokkenheid bij recht en onrecht achtervolgen. In 'De Ornitholoog' heb ik de huidige, ontspoorde wereld 'War' genoemd. Een wereld in de war (= oorlog), die wacht op ontknoping. De toch al profetische tekst uit Spreuken krijgt in 1997 en de jaren daarop nog meer lading als de roep van politicus Geert Wilders om vluchtelingen buiten te sluiten steeds meer gehoor vindt. Het visioen van een betere wereld, lijkt plaats te hebben gemaakt voor verwilder(s)ing van het volk¹¹.

In 'De Ornitholoog' schrijf ik over de opkomst van Wilders ('Witkopeend') het volgende:

'Het is voorjaar als een witkopeend ineens mijn aandacht trekt. Als enige stekelstaartend in Europa opent hij de aanval op verwarde vogels. Opmerkelijk aan de eend is zijn gezwollen snavel en schuw, fuutachtige gedrag. Witkopeend beklagt zich over de broedplaatsen van onbekende vogels. Met angst als slechte raadgever, legt hem dat geen windeieren. Ook buiten Europa oogst de onwelriekende wind van de eend intussen een storm. Twijfel overvalt me. Predikt deze vogel niet eenzelfde gedachtegoed als de Romeinse adelaar: hij die zichzelf omringd door vuur doodde en opstond uit een schorpioen? Is de geschiedenis niet bezig zichzelf te herhalen? En, belangrijker nog: wordt de geest die deze eend drijvend houdt dan niet herkend? Koortsachtig worden zijn drijfveren nageplozen, maar er blijkt weinig bekend over zijn diepste roerselen. Sterker: witkopeend laat zich niet kennen. Zelfs met zijn broer, die hem machtsbelust noemt, heeft hij nauwelijks omgang. Ik heb ergens wel met hem te doen. Het is de eenzaamheid die hem onbenaderbaar en schuw heeft gemaakt. Zijn aanval blijkt zijn beste verdediging'. (De Ornitholoog, 00.97)

Onderzoek alles, behoud het goede (I Thessalonicenzen 21)

De gewaarwordingen die mij begin 1992 zijn overkomen laten me nog altijd niet los. Dat geldt vooral voor mijn vereenzelving met Jezus Christus. Ik weet dat deze gewaarwording vaker voorkomt en binnen de psychiatrie als 'psychotisch' (= verstoord contact met de werkelijkheid) wordt gelabeld. Dat deze mensen zich met Jezus vereenzelvigen wordt wel verklaard uit hun behoefte om hun ego ('mislukte

10 Spreuken 29:18

11 Wilders is een zogenaamde psychische eigenschapsnaam. Vgl. <http://taalverhalen.be/over-namen/familienamen/basisbegrippen-familienamen/eigenschapsnaam/>

zelf) in te ruilen voor een gevoel van perfectie en heiligheid. De conclusie Jezus te zijn is dan snel getrokken. Binnen onze cultuur is Hij immers het krachtigste symbool van heiligheid en perfectie.¹² Maar, zo redeneer ik, het was helemaal niet 'gemakkelijk' om de conclusie te trekken Jezus te zijn. Levensgroot was immers het risico voor gek te worden versleten. Bovendien: wilde ik mijn ego wel inruilen voor een gevoel van perfectie en heiligheid? Waren mijn gewaarwordingen niet gewoon sterker dan mijn wil? Waren het niet de gewaarwordingen die mij in dit avontuur hadden gestort? En, niet onbelangrijk: moeten gewaarwordingen niet worden begrepen als onlosmakelijk deel van de werkelijkheid?

Omdat het label 'psychotisch' geen recht doet aan het mystieke in mijn gewaarwordingen, verdiep ik me in de literatuur over dit onderwerp. Tijdens mijn zoektocht stuit ik op een aantal boeiende bijdragen, die mijn ervaringen verder duiden en verdiepen.

Eén daarvan is een artikel van klinisch psycholoog Bert Hendriks, die voornoemde psychiatrische verklaring van een manie nuanceert: "Hij (de manisch depressieve mens, pvh) voelt zich dan ook vaak uitverkoren, heeft een gevoel van grandeur, hij voelt een mystieke eenheid met het universum, voelt soms contact met God, die hem via allerlei tekenen aanwijzingen geeft. In zijn wanhoop om de wereld zijn mystieke gevoelens duidelijk te maken beweert hij soms dat hij Jezus is. De manicus die vaak nachten achtereen niet slaapt heeft beelden die wij in onze dromen hebben. 'Hij hallucineert' zegt de psychiatrie dan. Wat zien we bij Jezus? Hij ging veertig dagen en nachten de woestijn in. (Waarom worden de nachten zo uitdrukkelijk genoemd? Zou hij wakker gebleven zijn?). Mensen die tijdelijk in nachtdienst werken weten dat je van gebrek aan slaap 'high' kunt worden. Daarnaast biedt een woestijn weinig sensorische prikkels. En sensorische deprivatie (te weinig stimuli voor de zintuigen) is, zoals bekend bij mensen die mediteren, een middel om allerlei onbewuste beelden naar boven te krijgen. Jezus heeft gebrek aan afleiding en gebrek aan slaap: hij gaat 'hallucineren', hij raakt in gevecht met de duivel. Misschien knokt hij tegen zijn eigen onbewuste aandrang om de bijzonder capaciteiten die hij bij zichzelf heeft ontdekt ten eigen voordele te benutten, en projecteert hij dit, als scènes met de duivel, naar buiten".¹³

Pastor/auteur Hans Stolp, pleitbezorger van het esoterisch christendom¹⁴, ziet het aantal Christus-verschijningen in onze tijd toenemen. Volgens hem staan we voor de geboorte van een nieuw Christendom, een christendom van het innerlijke weten. In een lezing, getiteld 'De verschijning van Christus in deze tijd', zegt hij hierover het

12 'Psychotische denkbeelden en hun mogelijke betekenis'. Zie: <https://psychoseanders.wordpress.com>.

13 Zie: 'Manisch zijn is zo gek nog niet'. In: 'Open Oog. Nieuw licht op de manie'. 1983.

14 Esoterie duidt in essentie op kennis die slechts voor ingewijden, geïnitieerden toegankelijk is, dit in tegenstelling tot exoterie, waarvan de kennis voor iedereen verifieerbaar en toegankelijk is.

volgende: “Sommige mensen hebben Christus midden in hun leven gezien. Voor mijn gevoel neemt het aantal mensen dat Christus heeft waargenomen hand over hand toe. Mensen zijn echter wel behoedzaam om er met vreemden over te spreken. Dat doe je niet zomaar. Ik kreeg zelf steeds meer het gevoel dat deze veelvuldige verschijningen met de wederkomst van Christus te maken hebben. Enkele theologen in Scandinavië hebben, in het kader van een onderzoek een advertentie in een grote krant gezet en de mensen gevraagd naar hun ervaring met de verschijning van Jezus. Zij werden overstroomd met honderden reacties. De theologen wisten niet dat de verschijning van Jezus zo vaak voorkwam. Het overkwam gelovigen en atheïsten, mannen en vrouwen, blank en zwart. In die landen was dit destijds een onderwerp waar in brede kring over gesproken werd. (...). Je kunt de kracht van een dergelijke verschijning moeilijk in woorden onderbrengen. Mensen voelen kracht en hebben het gevoel dat ze neer gezogen worden en uit hun lichaam gaan en in een ander bewustzijn komen. Ook voelen ze een weldadige warmte en ervaren een stralend licht”.¹⁵

Maarten te Hennepe, kerkelijk werker in Friesland, vat wedergeboorte in zijn CD-ROM ‘Herscheping, Grondslagen en toepassing van het christelijk geloof’ op als omkering (‘bekering’), een proces dat eindigt met een keuze vóór het leven en tégen de dood. Het ‘stappenplan’ dat tot die omkering leidt, sluit naadloos aan bij de stappen die voorafgingen aan mijn eigen omkeer (zie cursieve tekst):¹⁶

1. God openbaart zich aan de persoon (*ik ervaar Jezus in de verschijning van mijn oud-directeur*).
2. Er ontstaat een innerlijke overtuiging in het hart van de mens die open staat voor de inwerking van de Heilige Geest (*ik ervaar de verschijning als ‘geschenk uit de hemel’ en voel me gedragen*).
3. De mens neemt in geloof Gods genadeaanbod aan door ervoor te kiezen Jezus als zijn Verlosser en Heer te aanvaarden (*ik kies in geloof vóór Jezus/mijn oud-directeur als verlosser uit ICCO*).
4. Onmiddellijk daarna vindt de wedergeboorte plaats door de Heilige Geest. Dit is een genadegeschenk van God (*ik voel me in Jezus/mijn oud-directeur herboren*).

Nietzsche

Begin 2012 krijg ik na een bloedonderzoek te horen dat het gebruik van het medicijn Lithium mijn nierfunctie negatief beïnvloedt. Op advies van mijn arts stapt ik over op het medicijn Depakine, een aanpassing die verstrekkende gevolgen heeft. Dit keer kom ik terecht in een aangename gemoedstoestand, waarin de verschijning van mijn oud-directeur opnieuw mijn aandacht opeist. Omdat de vele prikkels me ook nu weer

15 Zie: www.nieuwetijdskind.com Hans Stolp hield deze lezing in 2002 bij De Spirituele Sociëteit Zeeland. Bram Maljaars van de sociëteit maakte daarvan een samenvatting (redactie: Nico Dekkers).

16 Herscheping. Grondslagen en toepassing van het christelijk geloof (CD-ROM). Maarten te Hennepe (2003).

opgewekt, hyperactief en ongeremd maken, raak ik obsessief nieuwsgierig naar de betekenis van 'De vrolijke wetenschap' een begrip uit het gelijknamige boek van Friedrich Nietzsche (1882). Zouden zijn vrolijke wetenschap en mijn gewaarwordingen niet het gevolg kunnen zijn van dezelfde, eenzame gemoedstoestand? Ik heb het boek nooit gelezen, maar ken wel de ontroerende passage waarin de filosoof de dood van God bekend maakt en verklaart¹⁷

Hebt gij niet gehoord van de dolle mens, die op klaarlichte morgen een lantaarn opstak, op de markt ging lopen en onophoudelijk riep: 'ik zoek God! Ik zoek God!' - Omdat er daar juist veel van die lieden bijeen stonden die niet aan God geloofden, verwekte hij een groot gelach. 'Is hij soms verloren gegaan?' vroeg de een. 'Is hij verdwaald als een kind?' vroeg de ander. 'Of heeft hij zich verstopt? Is hij bang voor ons? Is hij scheepgegaan? Naar het buitenland vertrokken?' - Zo riepen en lachten zij door elkaar. De dolle mens sprong midden tussen hen in en doorboorde hen met zijn blikken. 'Waar God heen is?' riep hij uit. 'Dat zal ik jullie zeggen! Wij hebben hem gedood - jullie en ik! Wij allen zijn zijn moordenaars! Maar hoe hebben wij dit gedaan? Hoe hebben wij de zee kunnen leegdrinken? Wie gaf ons de spons om de horizon uit te vegen? Wat hebben wij gedaan, toen wij deze aarde van haar zon loskoppelden? In welke richting beweegt zij zich nu? In welke richting bewegen wij ons? Weg van alle horizonnen? Vallen wij niet aan één stuk door? En wel achterwaarts, zijwaarts, voorwaarts, naar alle kanten? Is er nog wel een boven en beneden? Dolen wij niet als door een oneindig niets? Ademt ons niet de ledige ruimte in het gezicht? Is het niet kouder geworden? Is niet voortdurend nacht en steeds meer nacht in aantocht? Moeten er 's morgens geen lantaarns worden aangestoken? Horen wij nog niets van het gedruis der doodgravers die God begraven hebben? Ruiken wij nog niets van de goddelijke ontbinding? - ook goden raken in ontbinding! God is dood! God blijft dood! En wij hebben hem gedood! Hoe zullen wij ons troosten, wij moordenaars? Het heiligste en machtigste dat de wereld tot dusver bezeten heeft, is onder onze messen verbloed - wie wist dit bloed van ons af? Met welk water kunnen wij ons reinigen? Welke zoenoffers, welke heilige spelen zullen wij moeten bedenken? Is niet de grootte van deze daad te groot voor ons? Moeten wij niet zelf goden worden om haar waardig te schijnen? Nooit was er een grotere daad - en wie er ook na ons geboren wordt, omwille van deze daad behoort hij tot een hogere geschiedenis dan alle geschiedenis tot dusver geweest is!'- Hier zweeg de dolle mens en keek opnieuw zijn toehoorders aan. Ook zij zwegen en keken bevreemd terug. Eindelijk wierp hij zijn lantaarn op de grond, zodat die in stukken sprong en uitdoofde. 'Ik kom te vroeg,' zei hij toen, 'het is mijn tijd nog niet. Dit ongelooflijke gebeuren is nog onderweg. Het maakt een omweg - het is nog niet tot de oren der mensen doorgedrongen. Bliksem en donder hebben tijd nodig, het licht der gesternte heeft tijd nodig, daden hebben tijd nodig, ook nadat ze gedaan zijn, om gezien en gehoord te worden! Deze daad is nog steeds verder van hen af dan de verste gesternten - en toch hebben ze haar zelf verricht! ' - Men vertelt verder, dat de dolle mens diezelfde dag nog verscheidene kerken binnengedrongen

is en daar zijn requiem aeternam deo aangeheven heeft. Naar buiten gebracht en ter verantwoording geroepen zou hij telkens alleen maar het volgende geantwoord hebben: 'Wat zijn deze kerken eigenlijk nog, als ze niet de graven en gedenktekenen Gods zijn?'

Ik lees er literatuur over Nietzsche op na en zie bevestigd wat ik al vermoedde: dat hij hypomaan en hallucinerend zou zijn geweest.¹⁸ Maar wat precies was dan die wetenschap die zo vrolijk maakte? In paragraaf 341 lees ik daar het volgende over:

'Het grootste gewicht – Als jou nu eens, op een dag of een nacht, een demon achterna sloop tot in je eenzaamste eenzaamheid en tegen je zei: "Dit leven, zoals je het thans leeft en geleefd hebt, zul je nog eens en ontelbare malen moeten leven, en er zal niets nieuws aan zijn, maar elke pijn en elke lust en elke gedachte en verzuchting en al het onuitsprekelijk kleine en grote van je leven moet terugkomen, en wel allemaal in dezelfde rang - en volgorde – en ook deze spin, ook dit maanlicht tussen de bomen, ook dit ogenblik en ikzelf. De eeuwige zandloper van het bestaan wordt telkens weer omgedraaid – en jij ook, stofje van het stof!" – Zou je je niet plat ter aarde werpen en tandenknarsend de demon vervloeken die zo praatte? Of heb je ooit zo'n onbeschrijflijk ogenblik meegemaakt, waarop je hem zou antwoorden: "je bent een god en nooit hoorde ik iets goddelijkers!". Wanneer die gedachte je in haar macht zou krijgen, ze zou je, zoals je bent, veranderen en misschien vermorzelen: de vraag bij alles en iedereen: "Wil je dit nog eens en nog ontelbare malen?" zou als de grootste nadruk op je handelingen liggen! Of op hoe goede voet zou je moeten staan met jezelf en het leven om naar niets meer te verlangen dan naar deze uiteindelijke eeuwige bevestiging en bezegeling'.¹⁹

Kortom: volgens Nietzsche kan het gebeuren dat een demon je in een onbeschrijflijk ogenblik mededeelt dat alles zich oneindig herhaalt. Die mededeling maakt je eerst wanhopig en bijna gek. Maar als je kan berusten in de boodschap dat je alles al eens gedaan hebt is, wordt deze wetenschap *vrolijk*. In die wetenschap is de boodschapper niet langer een demon (gevallen engel), maar een god. Heel opmerkelijk vind ik de overeenkomst tussen het 'onbeschrijflijk ogenblik' waarin de 'god' van Nietzsche opduikt en de verschijning van mijn oud-directeur, begin 1992. Ook in die verschijning ervoer ik een herhaling van de geschiedenis (dood/opstanding), die me eerst bijna gek maakte, maar me vervolgens deed berusten in de vrolijke wetenschap dat Jezus zich in mij had herhaald. Mijn conclusie: Het 'onbeschrijflijk ogenblik' waar Nietzsche het over heeft, heeft hij zelf ervaren. Het was een *mystieke* ervaring. Dat hij er ondanks de beperkingen van taal

18 Nietzsche verbleef de laatste 12 jaar van zijn leven in een psychiatrische inrichting. Hij was sterk hypomaan en hallucineerde. Hypomaan is een lichte vorm van manie, waarbij het contact met de tastbare werkelijkheid in stand blijft. Een hallucinatie is een zintuiglijke beleving die niet overeenkomt met wat er in werkelijkheid gebeurt. Deze beleving zit niet 'in het hoofd' en komt meestal voor in waaktoestand (Wikipedia/hallucinatie).

19 De vrolijke wetenschap, Friedrich Nietzsche. Vertaling: Pé Hawinkels. Uitgeverij De Arbeiderspers, 2011.

voor koos om dat ogenblik toch onder woorden te brengen, zal evenals bij mij te maken hebben gehad met de intensiteit van zijn gewaarwording. Ook hij moest zijn verhaal kwijt.

Volgens Nietzsche staat de mens voor de fundamentele keuze: op herhaling gaan of kiezen voor de ultieme vrijheid. Mensen die op herhaling gaan, laten zich leiden door de gevestigde 'Apollinische' orde. Hun bestemming ligt vast. Zij daarentegen die kiezen voor de niet-gevestigde, 'Dionysische' wanorde volgen hun eigen wil ('Wil tot macht'). De opvatting van Nietzsche herinnert me aan de Bijbeltekst die ik op voorstel van ds. Carel ter Linden las ter gelegenheid van mijn huwelijk met mijn eerst vrouw in de Kloosterkerk (Den Haag, 1988).²⁰ In deze tekst staat de fundamentele keuze waarvan Nietzsche spreekt beschreven als keuze tussen 'leven' en 'dood', waarbij 'leven' voor scheppen en 'dood' voor 'anti-scheppen' (kapot maken) staat. Ik weet dat ik met mijn ingezonden brief van 1 februari 1992 precies voor die keus stond. Een keus die me de ultieme vrijheid opleverde, waarin ik 'De Ornitholoog' schreef.

Nieuwe gewaarwordingen: 2012

In de loop van 2012 dringen zich als gevolg van mijn hypomanie nieuwe gewaarwordingen aan mij op. Een greep daaruit:

- In 2008 trouw ik met Christa. Nooit eerder sta ik stil bij haar naam, totdat in 2012 de betekenis van haar naam tot mij doordringt: 'Volger van Christus';²¹
- Van jongs af aan trekt het getal 4 mijn aandacht: niet alleen op mijn digitale wekker en in huisnummers, maar zelfs op de zilveren geboortebeker van mijn dochter: 4-4-4.

Ook woon ik sinds 1995 op huisnummer 31 (samen 4). In 2012 wordt mij gewaar dat ik dat getal moet lezen als Drieëenheid (Vader, Zoon, Heilige Geest).

- De afkorting 'Kia', het merk auto waarin ik rij, staat behalve voor 'Opkomende zon/spirituele wedergeboorte' (= Ki) en het continent Azië waar Kia vandaan komt (= A) ook voor 'Killed In Action/opstanding' (= dood en opstanding).²²

- Vogels trekken van jongs af aan mijn aandacht. Of het nu gaat om hun fysieke verschijning, vogels in (straat)namen of de 'V' van vogel: zonder ze te willen waarnemen, duiken telkens spontaan op in mijn gewaarwordingen.

Psychiatrisch ziekenhuis, 1982

Over de 'V' van vogel in automerken als VW, Volvo en BMW schrijf ik In 'De Ornitholoog' het volgende: 'In de War vragen haast en verkeer intussen steeds meer aandacht. Gekooïd in gestaalde vogels zitten veelal kostbare boomklevers me tussen nest en volièrre op de hielen. Steeds vaker venijnig kijkend, soms geblindeerd. Links en rechts halen ze me in. Inhalig. Veel boomklevers hebben zich getooid met brandmerken, waaraan ze absolute vrijheid (auto's met een 'V') of recht op de halve War (Audi's) ontlennen. Aanvankelijk kan ik de verleiding om mee te haasten niet weerstaan, gaandeweg wel. Een file gestaalde vogels aan de overzijde onthaast' (De Ornitholoog, 00.08).

Van de kentekenplaten fotografeer ik er één. Die van een op het pleintje achter mijn huis geparkeerde auto met twee V's op de kentekenplaat. Evenals de Indianen ervaar ik vogels als 'verbinders' tussen hemel en aarde.

Een andere kijk op de vogelpreek van 'Vrolijke Frans'

'Vrolijke Frans'. Die bijnaam kreeg Franciscus van Assisi van latere generaties. Vanwege zijn opgewektheid. Toch verliep zijn leven niet alleen maar vrolijk. Zo had hij de laatste jaren van zijn leven last van neerslachtigheid en depressies, mede veroorzaakt door de slopende tuberculose en malaria waaraan hij leed en waaraan hij uiteindelijk op 44-jarige leeftijd zou overlijden. Op basis van eigen ervaring acht ik het zeer waarschijnlijk dat Franciscus in zijn vrolijke (manische?) episodes gewaarwordingen had die hem verbonden met 'Het Hogere'. Zo is het goed denkbaar dat de vogels, onderwerp van zijn vogelpreek, ook Franciscus' aandacht trokken. Zonder ze te *willen* waarnemen, doken ze ook bij hem spontaan op in zijn gewaarwordingen. Een mystieke ervaring. In 'De Ornitholoog' schrijf ik over mijn ontmoeting met Franciscus het volgende:

Terwijl we samen opvliegen vertelt Franciscus dat een krijgstoet naar Apulië hem toch weer de ogen opende voor aardse zaken. "Maar", vervolgt hij ineens bloedserieus, "een visioen veranderde dat". Visioen? Alleen al bij het horen van het woord voel ik de grond onder mijn poten nog heter worden dan ze al is. Maar de paradijsvogel laat zich niet van zijn stuk brengen en vervolgt: "Die gekruisigde in het kerkje van San Damiano vroeg me zijn huis te herstellen". "Zijn huis? Wat bedoel je?", dring ik nieuwsgierig aan. "Zoals je huis alleen maar kunt begrijpen: als een plaats die bescherming biedt. Een Wereld die bij jezelf begint en bij de Vogelverkenner ophoudt. In Zijn huis maak ik een beginnetje in de hoop dat andere vogels volgen". "Zijn dat dan die vogels, die je voortdurend omringen?", haast ik me te zeggen. "Ach, als mijn naam valt, denken velen meteen aan de natuur. Ze weten dat ik met alles wat leeft een bijzondere verhouding had. Dat ik zou spreken met vogels, moet echter niet letterlijk worden opgevat. Eerder is het omgekeerde het geval: Omdat de Vogelkenner mij graag nabij wilde zijn, zorgde Hij voor vogels die tot mij spraken. Als vanzelf op mijn pad kwamen. Als gewaarwordingen, niet als waarnemingen. En nu komt de Liefde dus van twee

kanten". (De Ornitholoog, 00.84).

Omdat de gewaarwordingen van begin 2012 opnieuw zeer indringend zijn, besluit ik mijn onvoltooide autobiografie uit 1992 af te schrijven. En aangezien vogels in mijn mystieke ervaringen een belangrijke rol spelen, geef ik alle personages de gedaante en het gedrag van vogels mee. De definitieve titel van het boek wordt 'De Ornitholoog. Opstanding van een paradijsvogel', waarbij de Ornitholoog rol van 'God' vervult en de paradijsvogel (= ik) die van Jezus (zie: www.ornitholoog.nl).

In 'De Ornitholoog' beschrijf ik mijn eigen leven. Een verhaal van vallen en opstaan, waarin ik verschillende mensen ontmoet. Van Nietzsche tot Eckhart, van Rijkaard tot Wilders. Een ogenschijnlijk bonte verzameling die nieuwe inzichten oplevert en bestaande verdiept. 'De Ornitholoog' is een opstandingverhaal in een eigentijds jasje dat lezers uitnodigt om liefdevoller met elkaar om te gaan. De vogel symboliseert daarin de vrijheid die iedere mens gegeven is. Het verhaal is confronterend, zeker voor diegenen die ernstig in hun levensstijl zijn verwilderd. Maar het ontziet ook iedereen die zich inzet voor een liefdevolle wereld. Wie gelooft in een Nieuwe Wereld overstijgt de angst om uit de boot te vallen. Precies zoals mij in 1992 overkwam. De Ornitholoog nodigt lezers uit om in hun eigen kracht te komen en, eenmaal in die kracht, bij te dragen aan de nodige verandering.

God bestaat! Hoe bestaat Het?

Mezelf ontkennen kan ik niet. Want ik ben geboren uit Josephus en Maria (27 mei 1958), herhaald in Jezus Christus (5 februari 1992), getrouwd geweest met Christa ('Volger van Christus'). En ik rijd in een Kia (= dood en opstanding) en woon in Wijk bij Duurstede (letterlijk: duurzame stad. Stad zonder dood zonder duisternis, stad waar de zon niet meer nodig is).²³

Wijk bij Duurstede

Al mijn gewaarwordingen bevestigen dat mijn leven was voorbestemd en mijn oud-directeur zich in mijn eigen vrolijke wetenschap kenbaar heeft gemaakt. Het

'Ongelooflijke' van Friedrich Nietzsche, het nog niet tot de mensen doorgedrongen besef dat zij God hebben gedood, heeft plaats gemaakt voor het besef dat God helemaal niet door mensen *kan* worden gedood. God bestaat, of mensen dat nu willen of niet.

Gij zult u geen gesneden beeld, noch enige gelijkenis maken

Maar *hoe* bestaat God dan? Los van de vorm - die er uiteindelijk niet toe doet – kan op basis van eigen ervaringen niet anders dan God als intelligente energie in de natuur, dus ook in mijzelf, zien. Intelligent, omdat mijn gewaarwordingen ervan getuigen dat mijn bestaan was voorbestemd, maar mijn vrije wil ook. Ik kon immers die ultieme keuze maken: voor het leven of voor de dood. Ik heb bevestigd gekregen: God werkt met een ondernemingsplan, waarin iedere mens ondernemer is.²⁴ We kunnen die onderneming bezielen of niet.²⁵ Het volk hoeft niet te verwilderen, als het de rechte leer bewaart. Gaat het goed dan plukt God de vruchten van zijn bedrijf, gaat het niet goed dan lijdt Hij verlies. Van mijn ervaring dat God niet dood is maar leeft, getuig ik Deel 13 ('Openbaring') van De Ornitholoog aan de hand van een ontmoeting tussen Friedrich Nietzsche, Prediker en mijzelf.

Openbaring

En toeval of niet: nog in gedachten verzonken, duikt in de verte ineens de gestalte van Friedrich op. "Ken je Prediker", vraag ik recht op de specht af. En of ik die ken!", veert Friedrich op. "Nou, dan zal het je niet verbazen dat ik jou ook in hem herhaald zie. Ook Prediker ziet alles onder de zon immers terugkeren, vindt niets uniek en niets van blijvende waarde. Eigenlijk zet hij evenals jij alle kooien te kijk". "Klopt, maar die Prediker van jou ziet het ware leven niet onder maar boven de zon. Allebei vinden we dat schijn bedriegt. Maar terwijl ik vogels ook onder de zon in staat acht om in vrijheid betekenis aan hun leven te geven, vindt Prediker dat onmogelijk. Volgens hem blijven we oneindig gekooid in tegenstrijdige handelingen als planten en oogsten, leven en sterven, haten en liefhebben. Nee, dan zie ik me liever herhaald in de spiegel van Maleachi of Jesaja. Het zilver daarvan smelten en zuiveren en die zwaarden omsmeden tot ploegscharen: Daar kan ik me in vinden! Evenals deze zieners maakt het mij helemaal niet uit wat we doen, denken of voelen. Zolang we maar vrij en actief in het hier en nu staan". "Maar kan het dan geen en-en zijn, geen win-win?", probeer ik de filosoof op andere gedachten te brengen. "Al dan niet gekooid in tegenstrijdige handelingen hoef je je geloof in de Vogelkenner toch niet op te geven? Zodoende voorkom je dat de War losraakt van de Wereld. Dat je aan één stuk door valt. Achterwaarts, zijwaarts, voorwaarts, naar alle kanten. De vraag of er nog wel een boven of een beneden is, is dan niet meer aan de orde. We zijn dan terechtgekomen in een oneindig iets". Eigen aan grote

geesten, kijkt de specht me nadenkend aan. "Maar", brengt de altijd zo uitgesproken vogel ineens zachtjes maar zichtbaar ontroerd uit. "Maar... als het spel zo kan worden gespeeld dat het bestaan van een Vogelkenner niet langer kan worden ontkend, dan zijn we er dus eigenlijk uit!". "Inderdaad, dan zijn we eruit!", beweeg ik mee. "Maar dat is ongelooflijk!" "Nee, dat is het niet". "Ik bedoel", stamelt de vogel, "dat vogels helemaal niet kunnen beseffen dat zij de Vogelkenner hebben gedood". Even laat ik de bonte in zijn verbazing om de draad daarna snel weer op te pakken. "Lieve Friedrich. Ik zal het je nog sterker vertellen: De Vogelkenner kan helemaal niet door de vogels worden gedood. Dat Hij bestaat heb je zelf ervaren in je eigen vrolijke weten. Nota bene een engel vertelde je toen in een onbeschrijfelijk ogenblik dat alles zich herhaalt. En weet je nog? Je ging daarop enorm aan jezelf twijfelen en dacht dat je gek werd. Tot het besef dat je alles al eens gedaan had je vrolijk en rustig maakte".

"Friedrich", hervat ik na een lange, betekenisvolle stilte. "Ik heb altijd gezegd: Wees waakzaam, want je weet niet wanneer de tijd zal komen. Het is als met die vogel die op trektocht ging. Hij verliet zijn nest en liet het beheer over aan zijn dienaren. Zij kregen elk een taak, terwijl de bewaker van het nest de wacht moest houden. Wees dus waakzaam, want je weet niet wanneer hij, zij of het arriveert. In de avond, midden in de nacht, bij het eerste hanengekraai of vroeg in de morgen. Belangrijk is dat ik jou niet slapend heb aangetroffen. En dat is wat ik eigenlijk van iedere vogel vraag: wees waakzaam!". "Maar beste paradijsvogel, zijn de meeste vogels inmiddels niet in slaap gevallen? Evenals die twaalf van destijds? Is die rots om op te bouwen geen broze tufsteen geworden?" Denkend aan tweeduizend jaar geleden voel ik ineens diepe ontroering in me opkomen. Ik heb mijn geloof in de vogels nooit willen opgeven. En nu ben ik terug. Voor een herkansing. Want ik weet dat het besef dat de Vogelkenner leeft van de War een Wereld zal maken. Een wereld zoals de Vogelkenner bedoelde. Een Wereld die verward gehouden vogels zal bevrijden. (De Ornitholoog. Deel 13, Openbaring)

Epiloog

Door God en iedereen verlaten doen we elkaar in deze War veel leed aan. Beleggen in de strijd tegen armoede moet het afleggen tegen beleggen in ruimte en wapens. Ik kan daar niet van wegstijgen. Heb dat nooit gekund. "Aan het kruis met hen", hoor ik roepen. Maar wie dan? De belegger, de vreemdeling, de wapenhandelaar? Wie voorbijgaat aan de mens, gaat voorbij aan doodsoorzaak nummer 1: zijn eenzaamheid. Ondanks onze sociale media zijn we steeds minder verbonden. We kruipen weg in steeds kleinere cocons: ons huisje, onze auto, onze media en uiteindelijk: in onszelf. Nemen en geven staan op gespannen voet met elkaar. Eenmaal ontaard en op drift, worden we soms zelfs een gevaar voor onszelf of onze omgeving.

Haast en verkeer zonder richting kenmerken onze tijd. Alleen menselijke drama's schudden ons soms even wakker. "Wat zou *ik* in die situatie hebben gedaan?" is dan een vraag die zich onherroepelijk aan ons kan opdringen. Want u had immers mij kunnen zijn en ik u. Een besef dat we liever ontlopen. "Na mij de zondvloed", "Laat de armoe de pest maar krijgen", "Je kunt de hele wereld niet op je nek nemen". Cocons verleiden tot onverschilligheid.

Samen met u ga ik de toekomst in. Geen onzekere, maar een veelbelovende. Want als het besef dat God bestaat eenmaal is doorgedrongen, zal onverschilligheid tot het verleden behoren.

God biedt u opnieuw de keuze tussen leven en dood, tussen geluk en ongeluk. Dat vraagt om een andere, verbindende taal. Die taal is net zomin af als de tiende symfonie van Mahler, de Sagrada Família van Gaudi of de kapellen van Batalha. In de zoektocht naar het Hoogste bent u immers degene die de taal moet afmaken. Als werknemer in dezelfde wijngaard. "Voor welke kant kiest u?" is de vraag die in mijn verhaal besloten ligt. Verleden en heden doen er niet toe. Alleen het nu. Hoe u daarmee omgaat is aan u. De geboden die u vandaag opnieuw krijgt voorgelegd gaan uw krachten immers niet te boven en liggen evenmin buiten uw bereik.

Een droom die je alleen droomt is slechts een droom.

Een droom die je samen droomt is realiteit.

John Lennon